

HETEROGÉN FÁZISÚ ENZIMES REAKCIÓK

HOMOGÉN ENZIMES REAKCIÓK:

- Előnyök:
- a rendszer homogenitása,
  - az enzim - izolálásán kívül –
  - előkészítést nem igényel.

Gazdasági hátrányok:

- Az enzimek drágák, 1-10 \$/mg
- Csak egyszer használhatók fel, a reakció után elvesznek, illetve kinyerésük a reakcióelegyből bonyolult és drága.

Technológiai hátrány:

- szennyezik a terméket, tisztítását nehezítik.

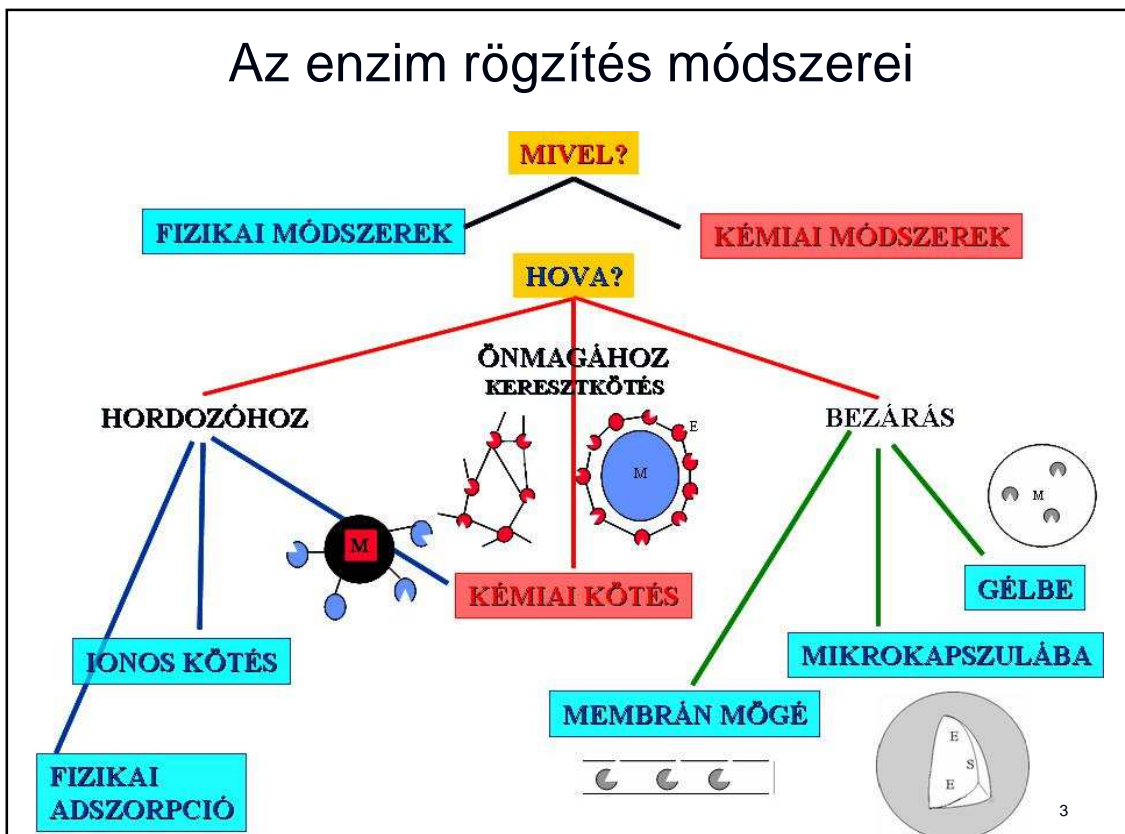
Az enzim immobilizáció története

Nelson és Griffin 1916-ban véletlenül fedezte fel, hogy az élesztő invertáza aktív szénen adszorbeálódott, de megőrizte az aktivitását a szaharóz hidrolízisében.

Ipari gyakorlattá, illetve kereskedelmivé akkor vált, amikor Grubhofer és Schleith egy sor enzimet rögzítettek: karboxipeptidázt, diasztázt, pepszint és ribonukleázt. Ezeket diazotálással kötötték poli-aminosztírol gyantára kovalens kötéssel.

Az első ipari alkalmazás Chibata nevéhez fűződik, 1969-ben aminoacilázt rögzített DEAE Sephadex-re ionosan és ezt **N-acyl-D,L-aminosav** rezolválására használták.

Kémiai módszerek

Kovalens kötés a reakció szempontjából nem-esszenciális aminosav-oldallánc és egy vízben nem oldódó, funkciós csoporttal ellátott hordozó mátrix között:

Hordozó:

természetes polimer: *agar, agaróz, kitin, cellulóz, kollagén,...*

szintetikus polimer: *poliuretán, polisztirol, nylon, ...*

szervetlen hordozók: *üveg, alumínium, szilikagél, magnetit,...*

Kémiai módszerek

Kovalens kötés kialakítása:

szabad α - vagy ω -COOH, α - vagy ω -NH₂ csoportok
fenil, -OH, -SH vagy imidazol csoportok

Lépések:

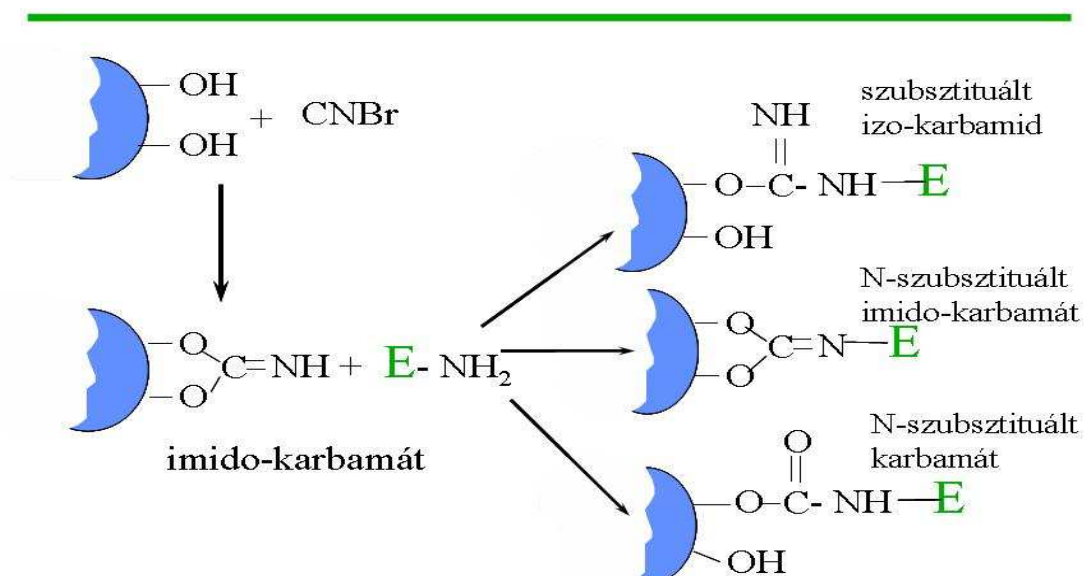
1. a hordozó aktiválása: KAR és -X (reaktív csoport) felvitele,
2. a kovalens kötés létrehozása az enzim és az aktivált hordozó között.

Az aktív centrum védelme: szubsztrát vagy analóg jelenléte

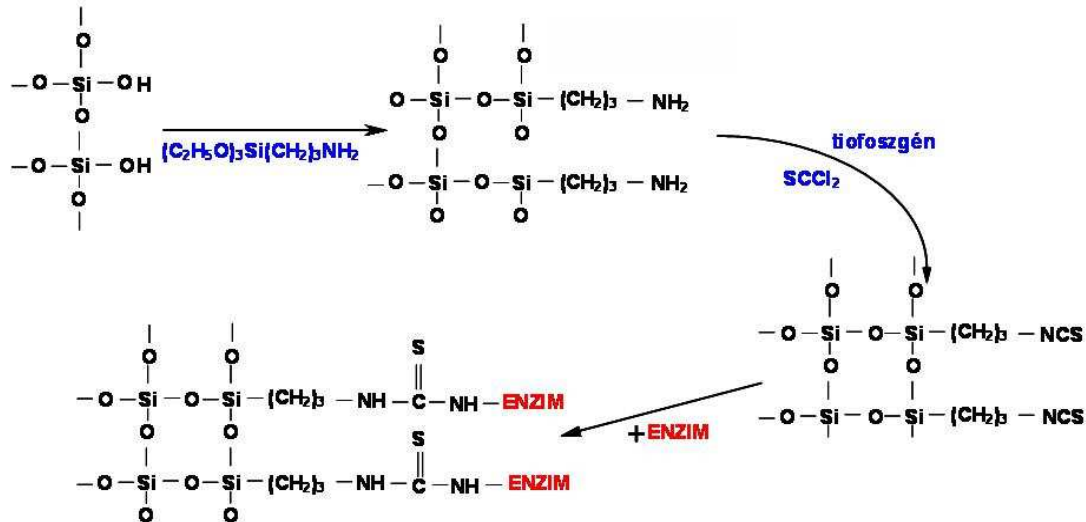

Kémiai módszerek: brómcian

MÁTRIX: **vicinális -OH** : cellulóz, sephadex
sepharose

Kémiai módszerek: rögzítés üvegfelületre

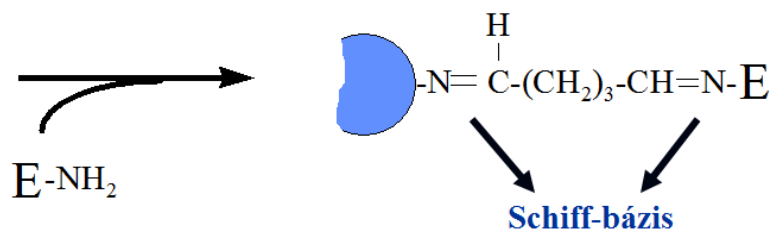
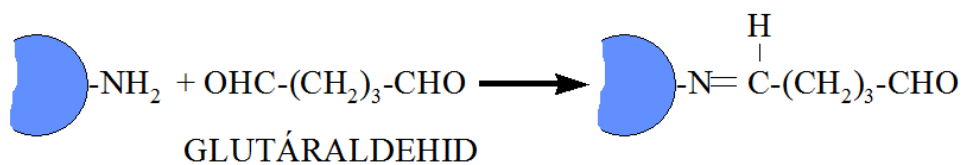
BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

7

Kémiai módszerek: bifunkciós kötés

POLIFUNKCIÓS KÖTÉS

MÁTRIX: -NH_2 csoport : AE-CELLULÓZ, DEAE-CELLULÓZ,
 KOLLAGÉN, KITIN, NYLON, stb

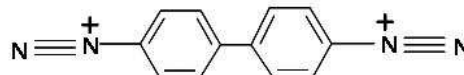

8

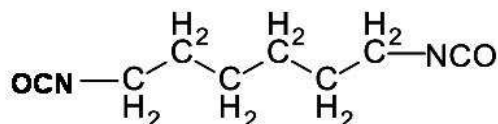
Kémiai módszerek: keresztkötések létrehozása

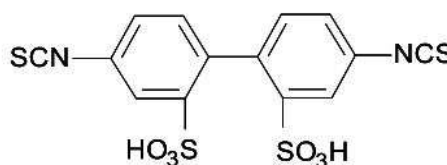
GLUTÁRALDEHID

DIAZOBENZIDIN

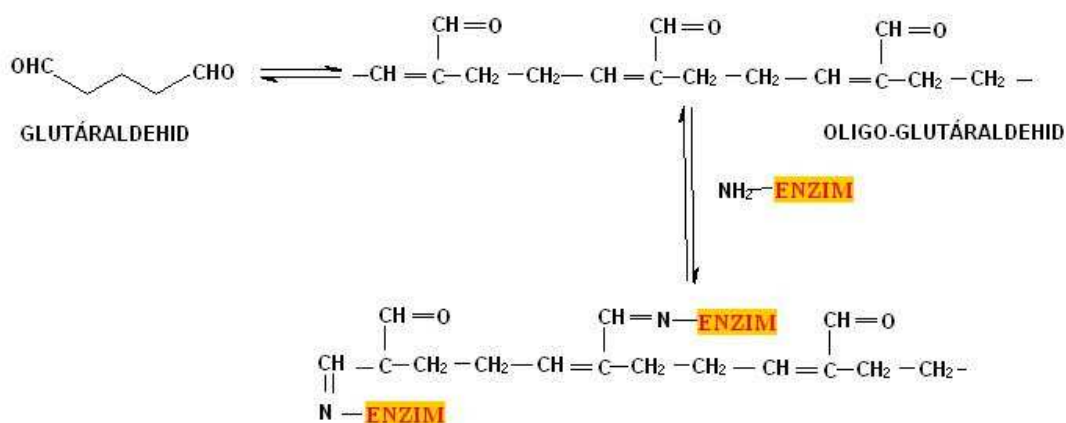

HEXAMETILÉN-DIIZOCIANÁT

4,4'-DIIZOCIANÁTO-BIFENIL-
-2,2'-DISZULFONSÁV

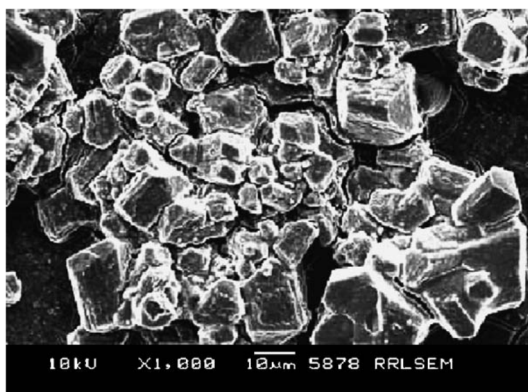
Kémiai módszerek: keresztkötések létrehozása

Rendszerint inert fehérjével együtt immobilizálják (hordozó) (zselatin, albumin, kollagén, tojásfehérje).

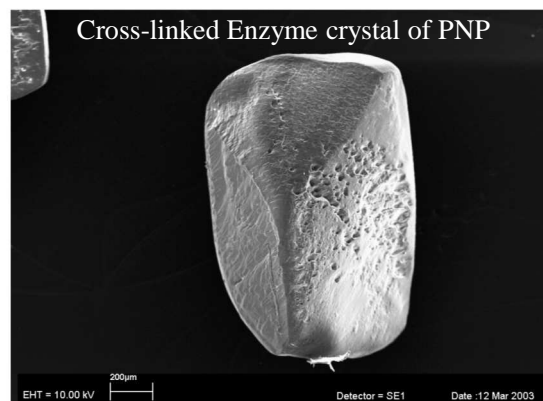
CLEC: cross-linked enzyme crystals

Scanning electron microscopic view of CLEC laccase

Surface area 2.456 (m²/g)

Purine nucleoside phosphorylase (PNP)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

CLEA: cross-linked enzyme aggregation

CLEA: precipitáció ((NH₄)₂SO₄ vagy BuOH) + keresztkötés
Kombinálja a tisztítást és a rögzítést
Glutáraldehid, de.... lehet pl. dexrán-polialkohol

Előnyei:

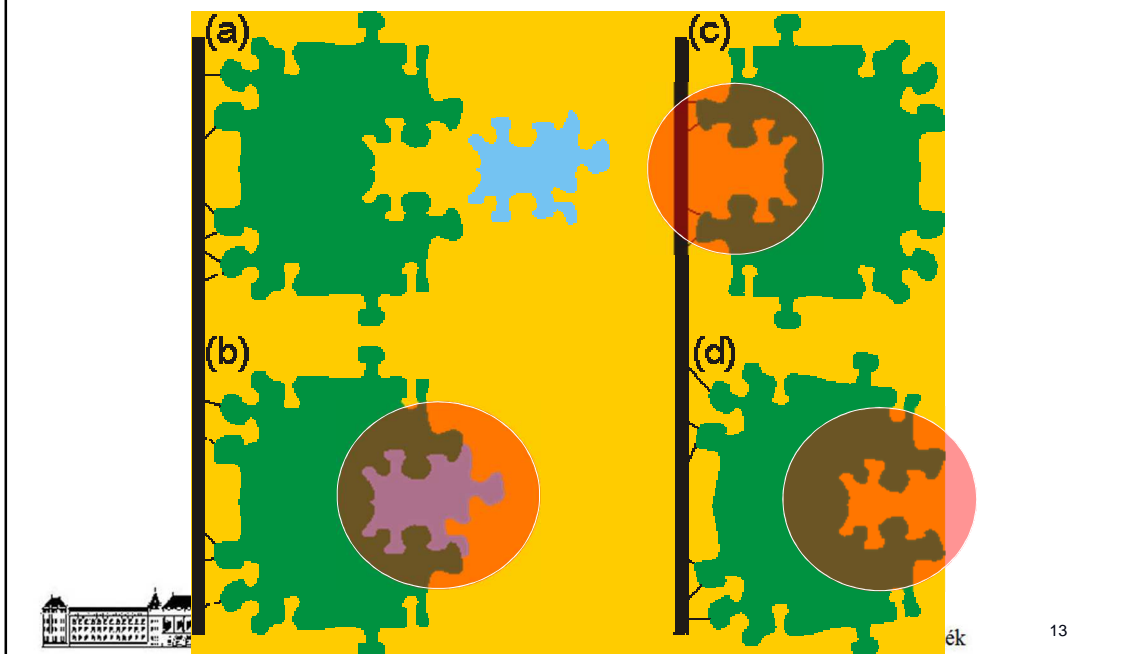
- Egyszerű és sokféle enzimhez megfelelő módszer
- Tiszta és nem tisztított enzim preparátumokkal is végrehajtható
- Stabilitás hővel, szerves oldószerekkel és proteolízissel szemben
- Nem oldódik vizes környezetben (nem vész el kioldással az aktivitása)
- Combi CLEA: két vagy több enzim együtt immobilizálása

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

12

A kémiai kötés esetleges hatásai

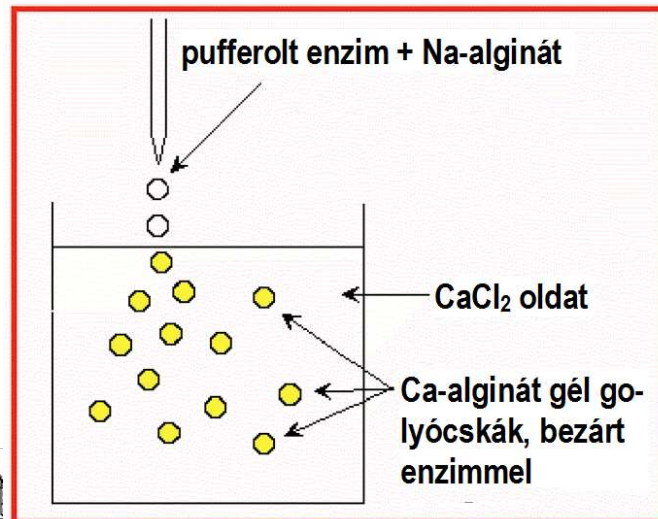
FIZIKAI MÓDSZEREK

1. ADSZORPCIÓ (*ioncserélőn* – nem specifikus, könnyen leválik (pH))
2. GÉLBE ZÁRÁS
3. MIKROKAPSZULÁZÁS
4. MEMBRÁN „MÖGÉ” ZÁRÁS

Fizikai módszerek: gélbe zárás

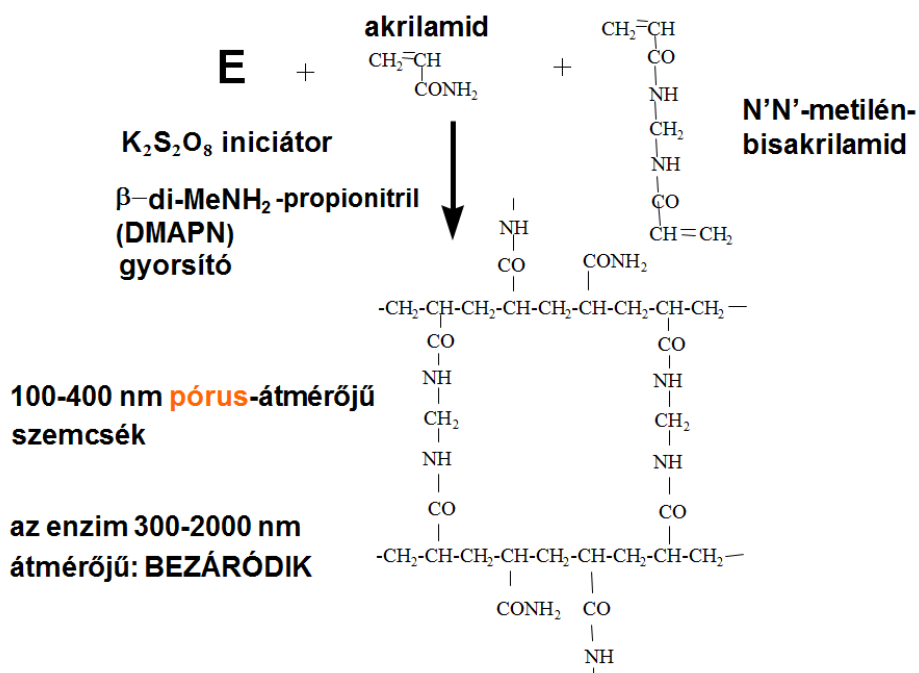
Alginát: β -mannuronsav-(1 $\rightarrow$ 4)- α -guluronsav polimer.
 Hidrofil, kolloid, egyenes láncú polimer, algákból.
 Alginát képzés:

mszék

15

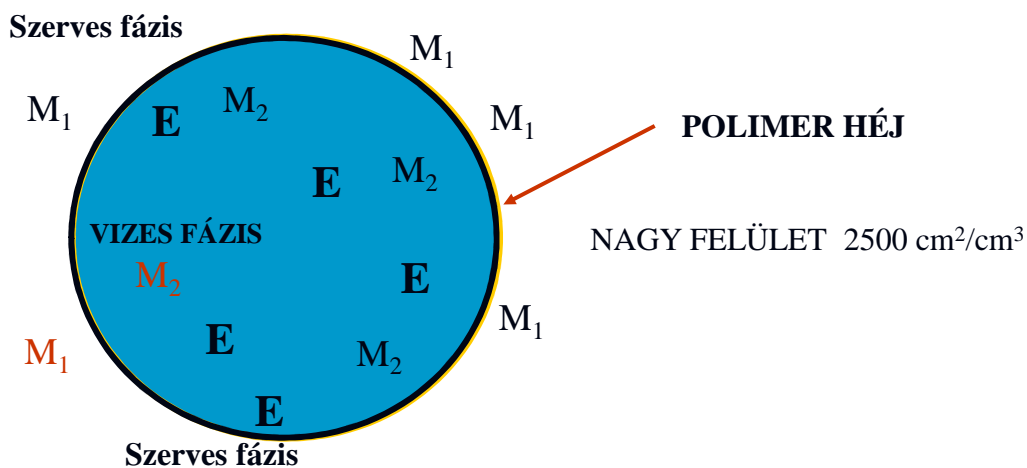
Fizikai módszerek: poli-akrilamid gélbe zárás

16

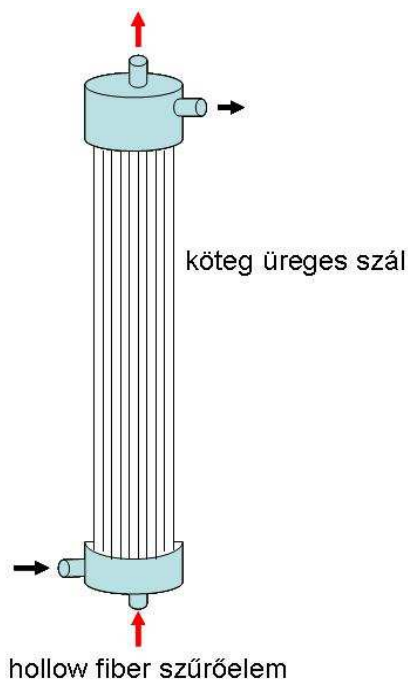
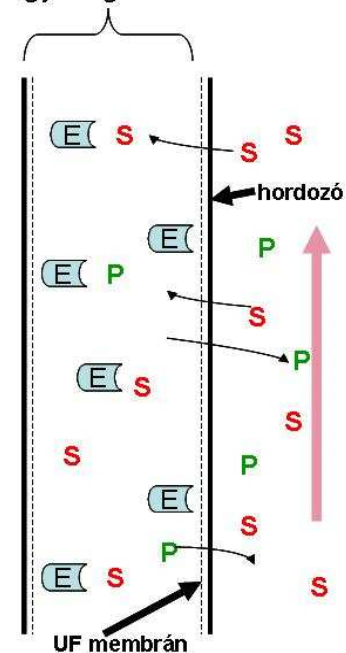

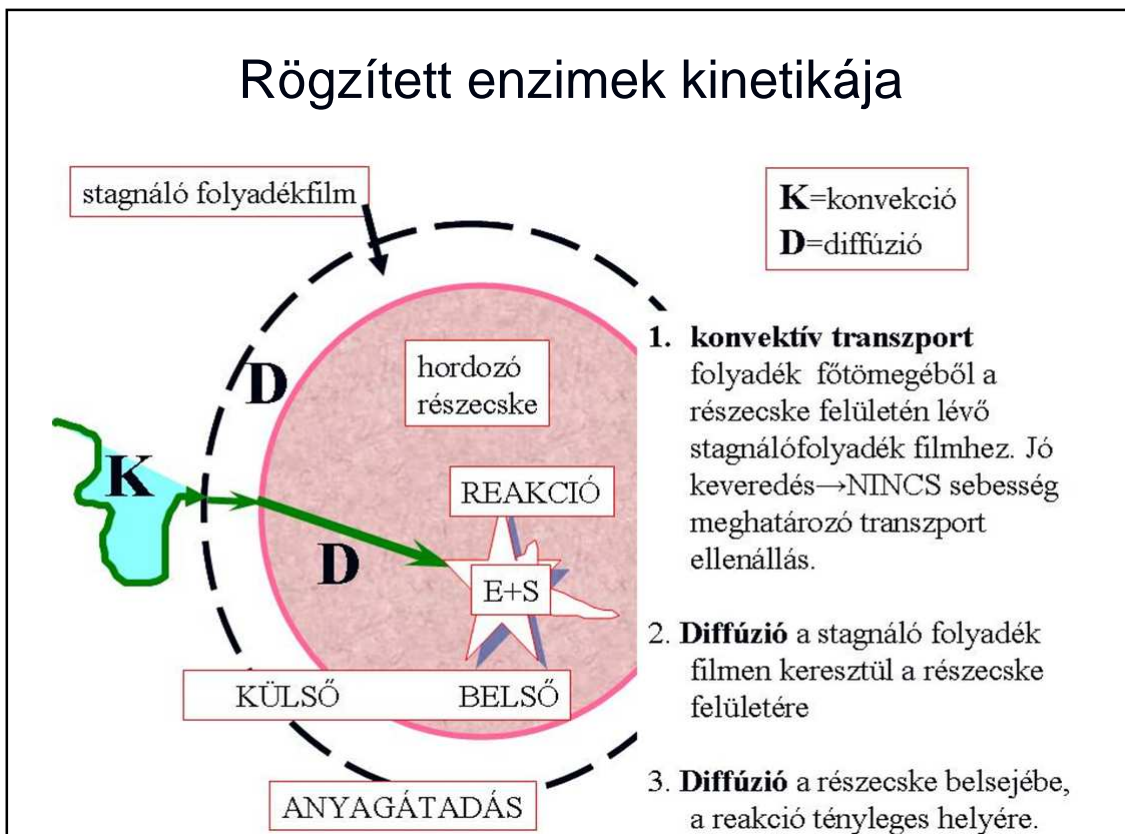
Fizikai módszerek: mikrokapszulázás

Fizikai módszerek: ultraszűrő membránok

egy üreges szál

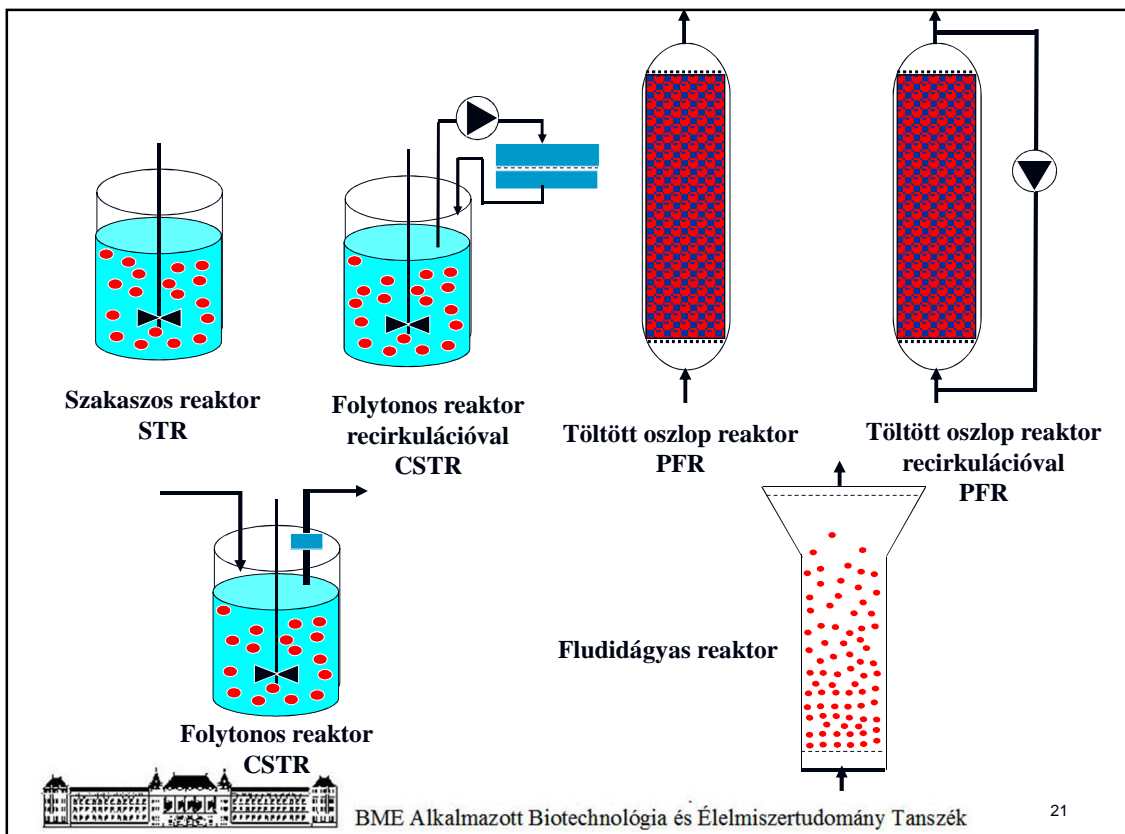

Rögzített enzimek

<p>Oldott enzimek</p> <p style="color: blue;">Előnyök</p> <p style="color: blue;">Hátrányok</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Homogén rendszer * Előkészítés nincs * Csak reakció-rezsim van * Drágák 1-10-50 \$/mg * Elvesznek * A terméket szennyezik * Csak szakaszos technológia
<p>Rögzített enzimek</p> <p style="color: blue;">Előnyök</p> <p style="color: blue;">Hátrányok</p>	<ul style="list-style-type: none"> * nem szennyezik a terméket * Könnyen elválaszthatók * Újrafelhasználási lehetőség * Folytonos technológia is ....általános előnyei * Könnyű terminálás * Stabilabb lehet * a rögzítés költséges (előkészítés) * Csökken az enzim aktivitása * Diffúziós gát (transzport-rezsim is)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

20

21

Rögzített enzimek

Aminoaciláz	D,L-aminosavak rezolválása
Glükóz izomeráz	Glükóz → fruktóz konverzió
Penicillin amidáz	Penicillin oldallánc csere
β -galaktozidáz	Tejcukor hidrolízise (savó)
Lipáz	Zsírok elszappanosítása
Nitril-hidratáz	Akrilnitril → akrilamid
Aszpartáz	L-aszparaginsav előállítása

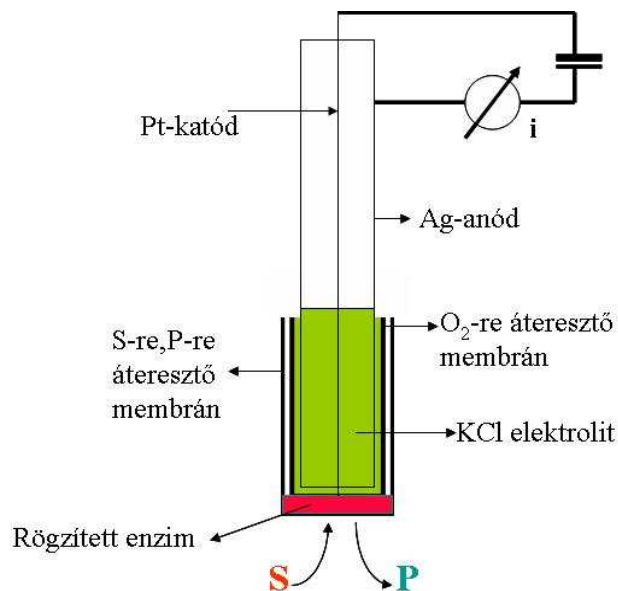

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

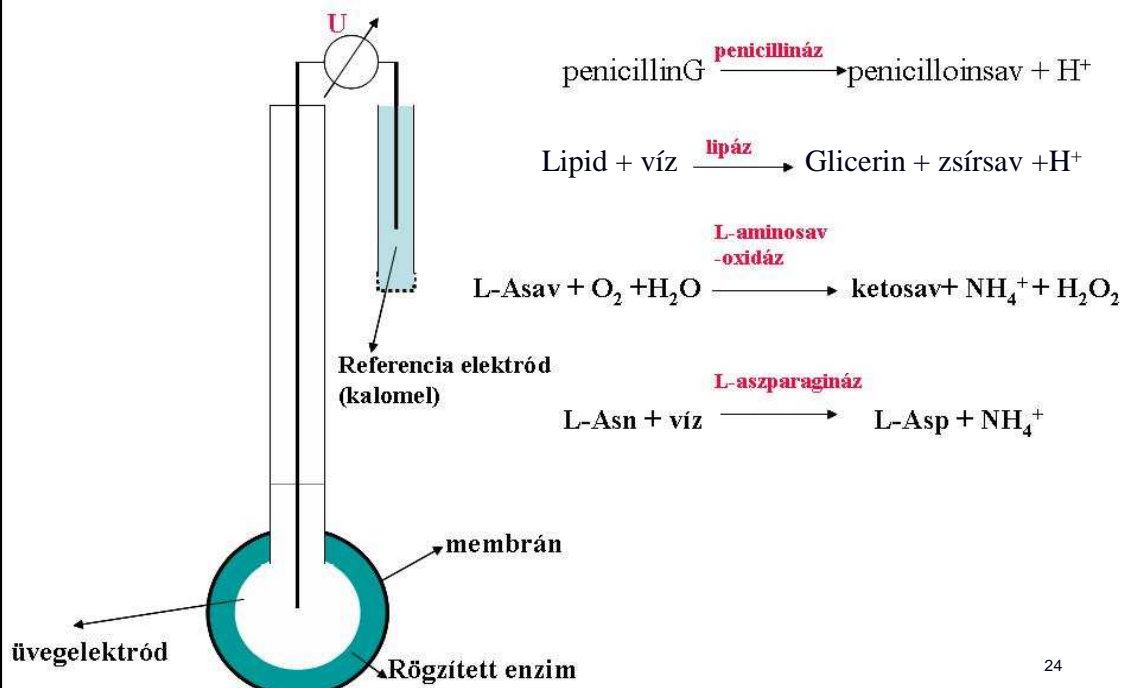
22

Enzimelektrodok: amperometria

Ez voltaképpen egy oldott oxigén mérő elektród, amelyre a membránok közé glükóz-oxidázt és katalázt rögzítettek. A két enzim által termelt oxigént méri amperometriásan az elektróda.

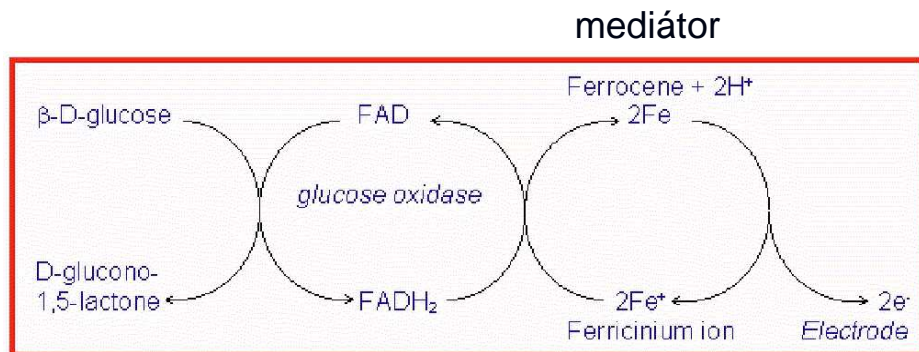

Enzimelektrodok: potenciometria

Enzimelektrodok: elektronátadás

Ha az enzim reakció során elektronátmenet történik (NAD-, FAD-mediált reakciók), az elektronátadás közvetlenül mérhető jellé alakítható:

BIOSZENZOR

